

A WTO hongkongi miniszteri értekezlete: a tétek és a részeredmények

Meisel Sándor

A Világkereskedelmi Szervezet (WTO) 2005. december 13. és 18. között tartotta meg Hongkongban a szervezet megalakítása után összehívott hatodik miniszteri értekezletét. A hongkongi értekezlet célja az volt, hogy tovább vigye és lendületbe hozza a 2001. novemberében Dohában megkezdett, úgynevezett millenniumi körtárgyalások akadozó folyamatát. Mint ismeretes, a tagállamok Dohában egy igen széles és ambiciózus, a fejlődő és azon belül is a legszegényebb országok kereskedelmi kilátásait javító programot fogalmaztak meg. Az elmúlt években a körtárgyalások azonban szinte reménytelenül lassan, majdnem minden előre kitűzött határidőn túllépve haladtak, és ezt a folyamatot hosszabb-rövidebb megtorpanások, időnként zsákutcák jellemezték, sőt 2003-ban a cancúni miniszteri értekezleten a szervezetnek és a tagállamoknak egy nyilvánvaló és látványos kudarcban is részük volt. Ilyen helyzetben – az előjelek alapján a korábbiaknál jóval nagyobb óvatossággal – azt várták a résztvevő országok (a tanácskozás idején fejeződtek be a csatlakozási tárgyalások Tongával, amely ország a ratifikáció után a szervezet 150. tagjává válik), hogy Hongkongban sikerül minimális kompromisszumot elérni az alapvető érdekellentéteket takaró kérdésekben. Ez szükséges feltétele annak, hogy a körtárgyalásokat – ugyan az eredetileg elképzelt 2004 helyett – a módosított határidőre, 2006 végéig lezárhassák.

A millenniumi forduló eddigi miniszteri tárgyalásaihoz hasonlóan a hongkongi is meglehetősen összetett, sok tárgyalási témát tartalmazó feladatcsomagot tett le a tagállamok asztalára. Az elmúlt hetek, hónapok fejleményei és vitái alapján nyilvánvaló volt, hogy e témakörök közül több is jelentős konfliktusokkal terhelt, és a meghatározó országok álláspontjai között nehezen áthidalható eltérések tapasztalhatók.

Az ilyen témák közül is kiemelkedett a mezőgazdaság. A mezőgazdasági tárgyalások immár sok éve három alapvető kérdés körül forognak. Ezek a piacra jutás könnyítését (vámcsökkentések, a vámkvóták kiterjesztése, a rugalmasság érvényesítése), az exporttámogatások jövőjét (a támogatások megszüntetése egy ésszerű, lehetőleg konkrétan megjelölt időpontig, közös fegyelem érvényesítése az ezekkel egyenlő hatású rejtett támogatások, főként az exporthitelek, az élelmiszersegélyezési gyakorlat és az állami kereskedelmi tevékenység terén), valamint a belső támogatások csökkentését fogják át. A hongkongi értekezlet azt tűzte ki célul, hogy a partnerek megállapodásra jussanak az agrárkereskedelmi liberalizáció keretelveit, módszereit és mértékeit illetően, ami elengedhetetlen feltétele a konkrét kötelezettségek megállapítására irányuló további tárgyalásoknak. Az utolsó hónapok tárgyalásai arról tanúskodtak, hogy a fő partnerek nagyobb rugalmassággal, a liberalizációs lépések és a viszontkedvezmények egyensúlyba állítását és a további alku lehetőségét nem eleve kizárva fogalmazták meg a korábbiakhoz képest kevésbé merev ajánlataikat. Ennek ellenére mind a liberalizáció mértékét, mind a termékkört nézve nagyon eltérő állásponttal érkeztek a delegációk Hongkongba. E fejezet tárgyalását ráadásul nehezítette, hogy ide tartozik egy meglehetősen nehéznek tartott, a fejlődő országok és főleg az USA mély ellentétét takaró résztema, a gyapotkereskedelem és az amerikai termelőknek nyújtott piactorzító támogatások kérdése.

A 2003. évi cancúni miniszteri értekezlet kudarcának egyik alapvető oka a mezőgazdasági kérdésekben tapasztalt áthidalhatatlan érdekellentét és a meghatározó partnerek ajánlatainak nagyfokú eltérése volt. Most is ez volt a tárgyalások egyik sarokköve. Ezúttal azonban sikerült elkerülni, hogy ezen bukjon el az értekezlet. A leginkább kézzelfogható kompromisszum az exporttámogatá-

sok leépítésének végső, 2013. évi dátumában alakult ki, és valamelyest közeledtek az álláspontok a támogatásokkal egyenértékű kereskedelemtorzító gyakorlatot illetően is. A vámok és a belső támogatások csökkentésének azonban csak az elvi kereteit sikerült rögzíteni. Nyilvánvalóan komoly, vérrre menő tárgyalások várhatóak a jövőben, amelyek csak a felek jóval nagyobb kompromisszumkészségével lehetnek eredményesek.

A pesszimista várakozásokat meghazudtolva sikerült megállapodni a fejlett államok – főleg az USA – által a gyapottermelőknek nyújtott exporttámogatások leépítéséről, mégpedig 2006. év végi határidővel. A belső támogatásokról azonban nem született megállapodás.

A mezőgazdasági témakörhöz képest valamivel előrehaladottabb tárgyalási csomaggal ültek le az asztalhoz a tagállamok a nem mezőgazdasági termékek vámcsökkentése ügyében. Itt már jóval kidolgozottabb előzetes részleges egyetértés alakult ki például a vámcsökkentési formuláról (a kiugróan magas vámokat nagyobb mértékben csökkentik, mint az alacsonyabbakat), a rugalmassági intézkedések szükségességéről (nem minden vámcsökkentésért igényelnék viszonzást a fejletlen és sebezhető gazdaságoktól), a nem vámjellegű eszközökről. Mindezek mellett a liberalizáció konkrét mértéke, a termékkör, a nem viszonzott kedvezmények köre, a nem lekötött vámok kérdése a tárgyalások kezdetére is nyitottak voltak, és voltak olyan hangadó fejlődő országok (Brazília, Kína, India stb.), amelyek merev, a komolyabb vámcsökkentést kizáró állásponttal érkeztek. E kérdéskörben, ha nem is születtek konkrét meg egyezések, megerősítették a vámcsökkentési formulát, ami a tagállamok készségének függvényében alapul szolgálhat a részletek későbbi kidolgozásához.

Szintén érzékeny, de nem eleve reménytelen témának látszott a szolgáltatások kereskedelmének kérdése. Itt az ellentétek a liberalizációba bevonandó ágazatokhoz, a mértékekhez és az ütemezéshez kapcsolódtak. E kérdésben a fejlődő országok ellenállása miatt Hongkongban lényegi előrelépés nem történt, s csak olyan szövegben állapodtak meg, amely kijelöli a további tárgyalások irányát.

Fontos témakörként jelent meg a hongkongi tárgyalásokon a szellemi tulajdonjogok kérdése. E kör legfontosabb összetevői a gyógyszerek szabadalmi oltalma, különös tekintettel a szegény országok lehetőségeire, hogy biztosítsák lakosságuk elérhető gyógyszerellátását (ennek ideiglenes szabályai vannak, ezek véglegesítése volt a cél), valamint a földrajzi jelölések fokozottabb, kiterjedtebb védelme. Az e kérdésben folytatott tárgyalá-

sok szerény, de azért nem elhanyagolható eredménye, hogy a felek nem fedeztek fel olyan áthidalhatatlan problémát, amely megkérdőjelezhetné a tárgyalások lezárását a kitűzött határidőre.

A tárgyalások kiemelt témaköre volt, és ebben nagyjából egyetértés mutatkozott a dohai forduló szellemével összhangban, a fejlődő, különösen a legkevésbé fejlett országoknak nyújtandó speciális és differenciált elbánás további részleteinek kidolgozása, hogy hatékonyabban és működőképesen szolgálják ezek fejlődési érdekeit. Habár nyilvánvalóan itt is voltak nézetkülönbségek a módszereket és a mértékeket illetően, az elvi egyetértés alapján itt körvonalazódott elsőként a jövőbeni megállapodás. Az értekezlet egyik legfontosabb eredménye az e téren kialakított kompromisszum, amely értelmében a legkevésbé fejlett országok vám- és kvótamentes piacra jutást kapnak egy meglehetősen széles termékkörben. A kivételek mértékét, szintén kompromisszum árán, három százalékban állapították meg. (A fejlett államok némelyike, például az EU, jóval nagyobb, nyolcszázalékos kivételi ajánlatot fogalmazott meg.) Kérdés természetesen, hogy az érintett országok milyen mértékben lesznek képesek kihasználni ezt a piacnyitást.

A hongkongi napirend részét képezte még több, látványos érdekellentétekre nem utaló, de a részletek kialakításához még komoly tisztázó tárgyalásokat igénylő kérdés, mint például a piacvédelmi rendszerek működtetése, a regionális megállapodások jövőbeni kezelése, a halászati támogatások, a kereskedelmi eljárások egyszerűsítése és áttekinthetőbbé tétele, a vitarendezési mechanizmus javítása, a környezetvédelmi célú termékek és szolgáltatások kereskedelmi szabályainak összhangba hozatala a multilaterális környezetvédelmi egyezmények szellemével és céljaival.

Végeredményben, ha a hongkongi miniszteri értekezlet nem is hozott látványos és átütő eredményeket, ezt valójában senki sem remélte, de sikerült elkerülni a cancúnihoz hasonló csúfos kudarcot. Nem feneklett meg a dohai folyamat, nem omlottak össze a tárgyalás keretei, nem váltak elérhetetlenül illuzórikussá a millenniumi körtárgyalás céljai. Azt azonban látni kell, hogy ezek a célok még borzasztóan messze vannak. A jövő év nagy kérdése, hogy a feleknek aprólékos tárgyalásokkal és megjósolhatóan komoly kompromisszumok árán sikerül-e megtölteni tartalommal a Hongkongban megmentett tárgyalási kereteket.

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők
és letölthetők a www.vki.hu weboldaltól